

„Audits of Corporate Accounts” dealing with a standard form of auditor’s report. The short form of report then recommended, and since widely adopted by the profession, met a longfelt need.”

Blijkbaar gebruikt men dus in Amerika als regel de „korte verklaring”. Men kan naar gelieve stellen, dat zulks een gevolg is van een doelbewuste keuze tusschen de zes manieren, waarop volgens de bovengenoemde inleiding de accountantsverklaring kan worden gegeven, ofwel dat men in Amerika aan een keuze nog niet toe is. In elk geval moet worden geconstateerd dat het gebruik in Amerika in overeenstemming is met dat in Engeland en — althans in de meeste gevallen — ook in ons land.

Wij lezen dan verder in het rapport:

„The phrase „obtained information and explanations from officers and employees of the company” has been omitted because it is inherent in all auditing procedure to obtain information and explanations from officers and employees concerning the accounts, either as supplementing information obtained from other sources or as constituting the only available information on the subject.”

en verderop:

„The statement „but we did not make a detailed audit of the transactions”, has been omitted from the revised form. It will be recalled that this clause was included in the standard form of 1934, in order to make clear that the auditor’s usual procedure consisted of testing and sampling rather than a detailed audit. It is believed that the business and financial public now fully understand that, in a well organized concern, the detection of irregularities is primarily a matter of internal procedure, and that testing and sampling, to determine whether such procedure is adequate in scope and effective in operation, is the usual practice of the independent auditor. The negative statement disclaiming a detailed audit may, therefore, well be omitted.”

Tenslotte komt dan de verklaring zelf, die als volgt luidt:

„To the Board of Directors (or stockholders) of the XYZ Company:

„We have examined the balance-sheet of the XYZ Company as of April 30, 1939, and the statements of income and surplus for the fiscal year then ended, have reviewed the system of internal control and the accounting procedures of the company and have examined or tested accounting records of the company and other supporting evidence, by methods and to the extent we deemed appropriate.

„In our opinion, the accompanying balance-sheet and related statements of income and surplus present fairly the position of the XYZ Company at April 30, 1939 and the results of its operations for the fiscal year, and conform to generally accepted accounting principles applied on a basis consistent with the preceding year.”

Bij het lezen van bovengenoemd rapport dringen zich onwillekeurig vergelijkingen op met het Reglement van Arbeid van het Nederlandsch Instituut van Accountants. Het Reglement van Arbeid regelt den volledigen accountantsarbeid voor alle leden van het Instituut, onverschillig welke functie zij bekleeden. Het rapport en de daarop gebaseerde regeling in Amerika betreft alleen de „public-accountants” en voor hen nog alleen hun werkzaamheden in de publieke taak. De regeling is in hooftzaak een detaillering of preciseering van de korte verklaring; het rapport geeft duidelijk omschreven

en in details weer welke waarborgen de korte verklaring geeft, welke verantwoordelijkheid de accountant, die een dusdanige verklaring afgeeft, op zich neemt en bepaalt daarmee of gaat in enkele gevallen uit, van den arbeid, welken de accountant moet hebben verricht, vóórdat hij zich gerechtigd kan achten die verklaring af te geven.

In dat verband verdient nog opmerking, dat uit het rapport blijkt, dat het stuk is opgemaakt, niet door de accountants alleen, maar in overleg met anderen, d.w.z. personen, die van accountantsverklaringen plegen gebruik te maken. Als zoodanig worden in het rapport genoemd:

National Association of Credit Men;
National Association of Manufacturers;
New York Stock Exchange;
Robert Morris Associates;
Securities and Exchange Commission.

Ook ten onzent is, als ik mij niet vergis voor het eerst op den 30en Accountantsdag, gebleken van belangstelling van groote beleggers in den vorm en de beteekenis van de Accountantsverklaring.

Op die bijeenkomst werden ten aanzien van de accountantsverklaringen waardevolle opmerkingen gemaakt door den Directeur van de Mij. voor Industriefinanciering en den Directeur van een onzer Levensverzekeringsbedrijven. Ik hoop op die opmerkingen t.z.t. nog terug te komen; voorschijns wil ik volstaan met deze belangstelling als een zeer verheugend verschijnsel te vermelden.

De vorm, welken men in Amerika heeft gekozen, n.l. een korte verklaring, welken in groote lijnen den omvang van de verantwoordelijkheid van den accountant voor de juistheid van het stuk bepaalt en daarnaast een stuk met een gedetailleerde omschrijving van hetgeen die verantwoordelijkheid omvat, welk stuk voor een ieder verkrijgbaar is en waarvan de inhoud nog iets uitgebreider is dan een ten onzent bekende „lange accountantsverklaring” bij een groot concern, lijkt mij zeer aantrekkelijk, vooral wanneer, zoals thans het geval is geweest, de korte verklaring en vooral de nadere uitwerking van den inhoud daarvan om de vijf jaar wordt herzien en op de hoogte van den tijd worden gebracht.

R. A. DIJKER

WISKUNDIGE ANALYSE EN BEDRIJFS- ECONOMISCHE THEORIE

(Enkele opmerkingen n.a.v. de Openbare Les van
dr. S. Kleerekoper. 1))

Een openbare les is in zekeren zin een specimen van hetgeen door een Privaat-Docent aan de Universiteit zal worden gedoceerd. In verband hiermede komt het ons van belang voor, aan een dergelijk document bijzondere aandacht te besteden, speciaal met betrekking tot de grondslagen. Immers kan een discussie hierover aan de verdere uitwerking wellicht ten goede komen.

Het is niet onze bedoeling hierbij de geheele Les in behandeling te nemen, laat staan op het geheel critiek uit te oefenen. Wij beperken ons uitsluitend tot dat gedeelte, waarin *bedrijfseconomische* problemen aan de orde zijn gesteld. — Een kort resumé moge voorafgaan.

Na een beschouwing te hebben gegeven over de wiskundige kwantitatieve analyse met betrekking tot economische

1) „Eenige beschouwingen over het vraagstuk van de eenheden bij de kwantitatieve analyse in de economie”. Uitgave P. Noordhoff N.V., Groningen (6 Nov. 1939).

verschijnselen in het algemeen en het daarbij optredende vraagstuk der eenheden in het bijzonder, werkt schr. zijn ideeën uit aan de hand van een *bedrijfseconomisch* voorbeeld: de *balanswaardeering*. (pag. 12 e.v.).

Op pag. 14 lezen wij:

„Al naar mate de hoeveelheid van de geruilde goederen verandert, de markt waarop ze worden verhandeld, verandert, en het tijdstip waarop de ruil plaats vindt anders wordt, kan de prijs per eenheid van hetzelfde „goed veranderen”.

„Zonder dat al deze punten worden toegevoegd is de potentieele koopkracht van een goed niet exact „quantitatief bepaalbaar”. En even verder: „Vooruitlopend op onze analyse van het balansprobleem concludeeren wij, dat deze wiskundige analyse een volkomen bevestiging geeft van de opvatting van *Limperg*, volgens dewelke zonder ruil het maken van winst tot de onmogelijkheden behoort”.

Na een verdere analyse in een veronderstelde statische maatschappij, waarbij schr. vaststelt dat zelfs daar het geld principieel geen exacte eenheid is — aangezien meting slechts via ruiling plaats vindt en door deze ruiling de koopkracht van het geld (gezien als een concrete hoeveelheid goederen, welke daarvoor te verkrijgen is) telkenmale verandert — komt schr. tot de conclusie, dat het in de dynamische maatschappij gebruikelijke systeem van sommeeren en saldeeren op een balans „neerkomt op het weergeven door een quasi exact getal van principieel niet meetbare grootheden”.

Dit principe wordt geïllustreerd met het volgende „meteorologisch” geval: (pag. 16).

„Men neemt een verticaal geplaatste plank en maakt hierop door horizontale strepen een schaalverdeling. Door deze horizontale strepen brengt men verticaal twee kwikbuizen aan: één van een thermometer en één van een kwikbarometer. Eén lengte-eenheid op de plank kan nu geheel willekeurig een temperatuureenheid of een luchtdrukeenheid aangeven. Toch is zij hiermede nog niet tot een of andere meteorologische eenheid geworden. De potentieele koopkrachtmeting van balansposten door het geld heeft niet te maken met twee ongelijksoortige hoeveelheden, die door eenzelfde „formeele eenheid worden voorgesteld, maar met een veel grooter aantal.”

Ook het gebruik van indexcijfers baat niet. Dit wordt wiskundig aangetoond. (Op pag. 19 lezen wij:)

„Quantitatieve winstbepaling met behulp van de balans is dus onmogelijk. Winst kan alleen bepaald worden, nadat goederen zijn geruild, waarbij moet worden opgemerkt dat de winst eenmaal bepaald zijnde, haar exact quantitatief karakter verliest tot zij bij tijd en wijle zal worden besteed. Een winst van f 1.000,— beteekent evenmin iets als een lengte van 1.000 M. zonder nadere toevoeging.

„Tot zoover loopt de wiskundige analyse volkomen „parallel met de economische van *Limperg*”.

(Hier volgt nog een beschouwing over het verschil, dat *Limperg* maakt tusschen Winst en Verlies, welke begrippen niet als „positief” en „negatief” tegenover elkaar mogen worden geplaatst en een conclusie van dr K. hieromtrent. Deze beschouwing blijft in het thans volgende onbesproken).

Alvorens op de redeneering van dr K. zelve in te gaan, zou-

den wij de vraag aan de orde willen stellen: Welk wetenschappelijk resultaat beoogt schrijver in het hier te bespreken gedeelte?

Voor zoover een leek schr.'s redeneering zou kunnen volgen, zou hij zeggen: Dr K.'s betoog is de waarschuwing, dat men toch vooral voorzichtig moet wezen bij het beoordeelen van balanscijfers.

Het spreekt echter vanzelf, dat dr K.'s oogmerken verder gaan, want om tot de laatstgenoemde conclusie te komen, heeft men een dergelijk diepgaand betoog niet noodig. Schrijvers oogmerken zijn o.i. in hoofdzaak de volgende:

1°. aan te toonen, dat men bij het kiezen en vaststellen der eenheden bij een wiskundige quantitatieve analyse uiterst voorzichtig moet zijn,

2°. na te gaan, in hoeverre de economische analyse van Prof. *Limperg* met betrekking tot het winstbegrip en zijn verhouding tot de balans, ook uit wiskundig oogpunt juist is.

Het tweede punt nu, geeft ons aanleiding, iets dieper op het probleem van het wetenschappelijk nut der uiteenzettingen van dr K. in te gaan. Wij zouden n.l. de volgende vraag willen stellen: Heeft het zin te zoeken naar een *wiskundig* bewijs, althans een wiskundige analyse toe te passen met betrekking tot een materie als die, waarin zich de kwalitatieve analyse van Prof. *Limperg* beweegt?

O.i. niet en wij gaan zelfs verder: een dergelijke wiskundige analyse is niet slechts steriel te noemen, zij kan bovendien een verkeerd element brengen in de methoden der Bedrijfshuishoudkunde, meer speciaal ten ongerieve van studeerenden, die later in de practijk hun weg zullen moeten vinden.

Ons bezwaar is derhalve van methodologischen aard en hiermede tevens pädagogisch.

Indien n.l. Prof. *Limperg*, of welke Bedrijfseconoom ook, op grond van zijn *logisch* denkvermogen, na een kwalitatieve analyse, tot een bepaalde conclusie komt op *bedrijfseconomisch* gebied, dan is de draagwijdte van deze conclusie a priori bepaald door het karakter der materie, waarop zij betrekking heeft. (Onder „karakter” verstaan wij — in engeren zin — de gedragingen van de objecten van onderzoek t.o.v. hieromtrent gevonden wetmatigheden, waarschijnlijkheden, tendenzen e.d.) Wij behoeven ons in dit karakter nauwelijks te verdiepen, om tot de stelling te kunnen komen, dat een *wiskundige* analyse, toegepast op dit terrein van kwalitatief onderzoek, tot een *enger* begrensde slotsom moet komen. Deze streng-exacte methode kan n.l. niet anders — schr. toont het zelf aan — dan met objectief vaststaande eenheden werken. Een conclusie, voortspruitende uit een zuiver *bedrijfseconomische* analyse, heeft dan ook uit zichzelf reeds een wijdere strekking. Zij omvat méér, welke meerdere omvang echter afbreuk doet aan de *absolute* geldigheid van de gevonden wetmatigheid.

Nu kan men in het algemeen, dus ook bij de Bedrijfshuishoudkunde, door telkens verder doorgevoerde abstracties, tot een — alsdan *in abstracto* bestaande — absolute wetmatigheid komen; zulks geschiedt zelfs vrij vaak. Doch hoe verder men zich van de werkelijkheid verwijderd, des te moeilijker wordt het, den brug naar deze werkelijkheid te slaan en des te minder „waarheid” bevat de gevonden stelling! De toepassing der wiskunde op dit gebied van kwalitatieve analyse, waar reeds langs den gewonen deductieven weg een zeker wetenschappelijk resultaat is bereikt (het quantum „waarheid” — in de zoeven bedoelden zin — hetwelk in dit resultaat begrepen is, vormt een punt op zichzelf, dat wij hier buiten beschouwing laten) is dan ook wel de meest extrême stap, welke n.o.m. eerder tot verenging, dan tot verruiming van het gezichtsveld moet voeren. Dit geldt vooral, omdat

ten slotte de *toegepaste* Bedrijfseconomie uitsluitend moet voortbouwen op het zoeven genoemde quantum „waarheid”, dat de bedrijfseconomische wetenschap heeft weten te bemachtigen!

Het door Dr K. gekozen onderwerp voor zijn lessen als privaat-docent, biedt voor een meer vruchtbaren arbeid ruimschoots gelegenheid. De wiskundige analyse, als *hulpmiddel* voor het zoo moeilijke gebied der statistische interpretatie, vormt een terrein, dat nog geenszins als geheel „ontgonnen” mag worden beschouwd!

Wat nu het eigenlijke betoog van dr K. aangaat, zouden wij willen opmerken, dat de gevaren, waarop wij hierboven hebben gewezen, in schr.'s in den aanvang weergegeven passages zelve naar voren komen en wel het sterkste in de „meteorologische” parabel. Wij kunnen ons voorstellen, dat, in streng wiskundigen zin, een eenmaal tot „onbruikbaar” bestempelde „eenheid” heeft afgedaan; òf — om het meer wiskundig uit te drukken — van „nul” (0) en geener waarde is. De „lengte-eenheid” op dr K.'s plank, bezit dan ook uit een oogpunt van „wiskundige eenheid” een waarde = 0. Aangenomen, dat dr K.'s analyse omtrent de *waarde-eenheid* juist is, verkeert deze eenheid in hetzelfde geval. Ergo : $0 = 0$, dus zou dr K.'s vergelijking — wiskundig gezien — opgaan!

In werkelijkheid is hiermede echter nog niets bewezen, evenmin als — gelijk bekend — in werkelijkheid uit de schijnbare gelijkheid „ $0 = 0$ ” eenige positieve conclusie getrokken mag worden. Dr K. is er blijkbaar van uitgegaan, dat in wiskundigen zin — bij gebrek aan exacte eenheden — niet meetbare grootheden voor een *quantitatieve* analyse alle over één kam geschoren mogen worden. Wij kunnen niet beoordeelen, of er een wiskundig uitdrukkingsmiddel bestaat voor de „graad van meetbaarheid”, doch, zoo dit middel inderdaad *niet* zou bestaan, dan is hiermede tevens de ontoereikendheid aange- toond van de wiskundige analyse als bewijsmiddel voor de juistheid eener kwalitatieve bedrijfseconomische analyse. Want juist via de herleiding tot „0” — aan de hand van de meteorologische parabel — heeft schr. de kern van het probleem omzeild! Immers: Luchtdruk en Temperatuur zijn twee intrinsiek *verschillende*, onderling *onafhankelijke* grootheden, die toevallig beide in een lengte-eenheid kunnen worden uitgedrukt. Een synthese tot één of andere „meteorologische eenheid” — zoo deze zin heeft — is tot op heden niet gevonden, zoodat de „graad van meetbaarheid” — even aangenomen dat deze wèl bestaat — dezer „synthese” inderdaad op *nul* is te stellen.

Bij het *waarde*-begrip ligt de zaak principieel anders.

Hier constateeren wij een wetenschappelijk definieerbaar begrip, waarvoor echter geen absoluut vaststaande maat gevonden kan worden, hoofdzakelijk als gevolg van de moeilijkheden, welke ons in den weg gelegd worden door de *on*-gelijkheid van tijd en plaats t.a.v. de meting. Wij weten dus inderdaad, dat balansen niet voldoen aan dezen absoluten maatstaf. Zouden wij de „absolute meetbaarheid” gelijk 1 stellen, dan beteekent dit, dat t.a.v. balansen de meetbaarheid zweeft „ergens” tusschen 0 en 1.

Zelfs in de statische maatschappij — zoo constateert terecht dr K. — bestaat geen vaste waarde-eenheid. Intusschen heeft de moderne physica aangetoond, dat — zij het in oneindig geringere mate — zich overal principieel dezelfde moeilijkheden voordoen. Een meetbaarheid = 1 bestaat niet.

Doch er is een *principieel* verschil tusschen begrippen, welke absoluut *on*meetbaar zijn (= 0) en die, waarbij deze meetbaarheid, hoe gering ook, aanwezig is.

Dit verschil werd door schr. genegeerd, waardoor zijn betoog in feite, *langs* dat van Prof. *Limperg* is gegaan.

Wat hij wenschte aan te toonen is reeds door Prof. *Limperg* aangetoond met de hem ten dienste staande *bedrijfseconomische* denkmethoden. De slotsom, waartoe dr K. is gekomen, kon hieraan niets toevoegen of afdoen!

Indien schr. aantoot, aan de hand van een bestaande wiskundige formule voor het „ideale” indexcijfer, dat in de praktijk vrijwel geen enkel indexcijfer aan dit „ideaal” kan voldoen en dat derhalve ook met toepassing van indexcijfers, de balansbedragen niet tot meetbare grootheden kunnen worden herleid, dan heeft hij o.i. ook hiermede geen essentieel bewijsmiddel aan zijn stelling toegevoegd. Dr K.'s geheele redeneering behoudt de principiele bezwaren, welke wij hierboven hebben uiteengezet.

Het is bekend, dat de kritiek gemakkelijker is dan de kunst. Wij kunnen ons zéér wel voorstellen, dat de door schr. bewandelde weg, zéker voor iemand, die den *wiskundigen* weg pleegt te bewandelen, voor de hand lag en zelfs veel aantrekkelijks bood. Doch ofschoon overtuigd, dat het voortzetten van den door dr K. gekozen arbeid belangrijk meer speciale deskundigheid vereischt dan waarover schrijver dezes beschikt, hopen wij, dat deze, zoo gemakkelijke kritiek, wellicht toch tot een wijziging in de daarbij te kiezen richting zal mogen leiden!

28 Nov. 1939.

J. PINKHOF.

BESLECHTE GESCHILLEN

Red.: Prof. Mr CHR. ZEVENBERGEN

Endossement en compensatie

A. leent op 11 Maart 1932 aan B. een bedrag van f 5000.— tegen afgifte van een door B. onderteekend accept van denzelfden datum, luidende aan A of order, tot genoemd bedrag en betaalbaar op zicht. Den daarop volgenden dag ontvangt A. van C. een schriftelijke verklaring, waarin C. zich tegenover hem aansprakelijk stelt voor de nakoming der verplichtingen uit het accept door B.

Op zijn beurt heeft A. belangrijke verplichtingen loopen tegenover D. Tot meerdere zekerheid van de nakoming daarvan geeft hij aan D. de bovengenoemde vordering ad f 5000.—, welke hij op B. heeft, in pand, van welke inpandgeving aan B. wordt kennis gegeven. A. gaat daarna failliet. Het door B. onderteekend accept, hierboven vermeld, wordt door den curator in A.'s faillissement aan D. geëndosseerd en overgedragen, zoodat deze daarvan de wettige houder wordt. In deze hoedanigheid verlangt D. nu van C., die zich voor de voldoening der schuld uit het accept garant heeft gesteld, betaling. C. weigert, daaraan te voldoen. Het komt tot een proces, waarin C. zich tegen D.'s eisch onder meer verweert met een beroep op schuldvergelijking. Het was U. D. — aldus luidt zijn betoog — op het oogenblik van de verkrijging van het accept bekend, dat ik van mijn kant tegen A. een groote tegenvordering had, welke de door U verworven vordering van A. op mij verre te boven gaat. Op dien grond heb ik mij tegenover U, bij schrijven aan Uw raadsman, voor den aanvang van dit proces beroepen op schuldvergelijking. Ik ben U derhalve niets schuldig.

Ziehier de feiten, welke aanleiding zijn geweest tot een belangrijk arrest van den Hoogen Raad.

In eersten aanleg heeft D. geen succes: de Rechtbank ont-